

PROTECȚIA COPILULUI CU PĂRINȚII PLECAȚI LA MUNCĂ ÎN STRĂINĂTATE

1. Considerații introductive.

Copilul este crescut de părinții săi, care au drepturile și obligațiile părintești cuprinse în noțiunea de autoritate părintească. Exercițiul autorității părintești permite părintelui să ia toate deciziile necesare pentru creșterea și educarea copilului său. De regulă, exercițiul autorității părintești aparține ambilor părinți, care își cresc și educă împreună copiii. În cazul în care părinții se separă, chiar dacă amândoi au exercițiul autorității părintești, locuința copilului va fi stabilită la unul dintre ei, care se va ocupa zilnic de copil și îi va asigura supravegherea, creșterea și educarea, celălalt urmând să vegheze la modul în care sunt îndeplinite obligațiile părintești de către acesta. Dacă ambii părinți sunt decedați, necunoscuți, decăzuți din exercițiul drepturilor părintești, li s-a aplicat pedeapsa penală a interzicerii drepturilor părintești, puși sub interdicție, dispăruți ori declarați judecătorește morți, instanța de tutelă poate institui tutela minorului, potrivit dispozițiilor art. 110 Cod civil, situație în care tutorele va fi cel care va exercita drepturile și obligațiile părintești. În prezent însă, există numeroase situații⁸¹ în care părinții sau părintele care are exercițiul autorității părintești, sau, în lipsă, tutorele care îl crește pe copil să plece la muncă în străinătate, lăsând copilul în grija altor persoane, de regulă din familia lărgită a acestuia. Pentru protecția copiilor aflați în astfel de situații, prin Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului au fost reglementate obligațiile care revin părinților ce urmează să plece la muncă în străinătate și procedura care trebuie urmată pentru protecția interesului superior al acestor copii. Beneficiarii acestei reglementări sunt: - copilul minor ai cărui părinți/tutore pleacă să lucreze în străinătate; - copilul minor care a revenit în țară, după o perioadă de ședere în străinătate alături de părinți, mai mare de un an.

2. Obligațiile părinților/tutorei care pleacă la muncă în străinătate

Pentru asigurarea condițiilor necesare creșterii și educării în bune condiții a copilului ai cărui părinți urmează să plece la muncă în străinătate, legiuitorul a reglementat o procedură care trebuie să fie urmată pentru delegarea temporară a autorității părintești cu privire la respectivul copil către altă persoană.

În acest scop, părintele/tutorele care urmează să plece la muncă în străinătate are obligația de a transmite serviciului public de asistență socială de la domiciliu, cu 40 de zile înainte de a părăsi țara, o notificare cuprinzând: - perioada în care

părintele/părinții/tutorele vor fi plecați la muncă în străinătate; - copiii care vor rămâne în grija altor persoane; - desemnarea persoanei care urmează să se ocupe de creșterea și educarea copilului în perioada în care părinții acestuia vor fi plecați în străinătate. Toate aceste elemente sunt indispensabile pentru ca serviciul public de asistență socială să poată lua măsurile necesare pentru realizarea procedurii speciale ce trebuie urmată. La rândul său, pentru a putea fi confirmată de instanța de tutelă, persoana desemnată de părinți să exercite autoritatea părintească în privința persoanei copiilor acestora pe perioada absenței lor trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- să facă parte din familia extinsă;
- să aibă minim 18 ani;
- să îndeplinească condițiile materiale și garanțiile morale necesare creșterii și îngrijirii unui copil.

Termenul legal de 40 de zile permite serviciului public de asistență socială de la domiciliul copilului să facă evaluările necesare cu privire la persoana în grija căreia urmează să rămână copilul și să solicite instanței de tutelă confirmarea acesteia și delegarea temporară a exercițiului autorității părintești cu privire la acel copil. Este lesne de înțeles că rațiunea obligației notificării acestui serviciu este de a oferi instanței referințele necesare confirmării persoanei desemnate de către părinți.

3. Confirmarea persoanei în întreținerea căreia va rămâne copilul

În vederea asigurării respectării interesului superior al copilului, persoana desemnată de părinte trebuie să fie confirmată de instanța de tutelă. Pentru aceasta, instanța de tutelă va trebui să verifice, în primul rând, dacă această persoană îndeplinește condițiile prevăzute de lege. Prima condiție pe care legea o impune este să facă parte din familia extinsă. Apreciem că îndeplinirea acestei condiții favorizează păstrarea copilului într-un mediu cunoscut și securizant, în care sistemul de valori rămâne constant, iar copilul ar putea să se adapteze mai ușor. Un rol important l-ar putea avea, în acest sens, și sentimentele mai puternice care leagă membrii aceleiași familii, o mai bună colaborare și comunicare între aceștia. O altă condiție pe care este necesar să o îndeplinească persoana desemnată în acest scop este să aibă minim 18 ani. Aceasta este vârsta la care persoana fizică dobândește capacitatea deplină de exercițiu. Având în vedere faptul că acestei persoane i se va delega temporar exercițiul autorității părintești cu privire la copil, este necesar ca ea să aibă capacitatea și experiența necesare pentru a lua deciziile cele mai potrivite pentru creșterea și educarea acestuia. Chiar dacă, potrivit art. 490 Cod civil, și părintele minor care a împlinit vârsta de 14 ani are drepturile și

îndatoririle părintești cu privire la persoana copilului, considerăm că impunerea condiției împlinirii vârstei de 18 ani pentru asumarea responsabilității creșterii și educării unui copil din familia lărgită, care, fiind departe de propriii părinți, are nevoie de sprijin moral și o bună educație, este benefică. Firește că nu putea să lipsească o altă condiție esențială referitoare la persoana desemnată pentru a crește copilul, privitoare la îndeplinirea condițiilor materiale și garanțiile morale necesare creșterii și îngrijirii unui copil. Chiar dacă părinții rămân obligați să asigure întreținerea copilului, condițiile în care acesta trăiește sunt esențiale pentru dezvoltarea sa normală. Astfel, copilul are nevoie de o locuință decentă, de mijloacele de trai corespunzătoare nivelului de viață al familiei sale și care să îi poată oferi condițiile materiale și morale propice unei dezvoltări fizice și psihice potrivite vârstei și personalității sale. Chiar dacă legea nu o prevede expres, considerăm că esențială pentru respectarea interesului superior al copilului este și compatibilitatea dintre această persoană și copil, relațiile afective stabilite deja cu copilul sau, dacă nu au interacționat anterior, cunoașterea prealabilă între aceștia. Un rol foarte important în acest sens îl are serviciul public de asistență socială de la domiciliul copilului, care are obligația de a face evaluările necesare pentru a vedea în ce măsură persoana desemnată îndeplinește condițiile necesare pentru a fi propusă confirmarea ei de către instanță, precum și de a asigura instruirea acesteia în legătură cu modul în care trebuie să își îndeplinească îndatoririle privind creșterea și educarea copilului. Ascultarea copilului în timpul soluționării cererii de confirmare a acestei persoane de către instanța de tutelă are drept scop tocmai aflarea opiniei acestuia în legătură cu îngrijirea lui de către această persoană, măsură care urmează să fie dispusă. Din punct de vedere procedural, legea cuprinde o serie de dispoziții speciale. Astfel, competența aparține instanței de tutelă, care va soluționa cauza prin procedura necontencioasă

Instanța va dispune delegarea temporară a autorității părintești cu privire la persoana copilului pe durata absenței părinților, dar nu mai mult de un an. Hotărârea judecătorească va cuprinde menționarea expresă a drepturilor și îndatoririlor cu privire la persoana copilului care se delegă și perioada pentru care are loc delegarea. Printr-o astfel de hotărâre nu se delegă însă și drepturile și obligațiile părintești cu privire la bunurile copilului, care vor rămâne în exercițiul părinților. Bineînțeles că nimic nu îi împiedică pe aceștia să mandateze persoana în grija căreia rămâne copilul pentru a încheia, în numele lor, anumite acte cu privire la aceste bunuri. De asemenea, instanța nu poate delega exercițiul drepturilor și îndatoririlor părintești cu privire la persoana copilului decât pentru o perioadă limitată la un an, indiferent cât intenționează părintele să rămână la muncă în străinătate. Imposibilitatea depășirii acestui termen poate genera mari probleme în cazurile în care șederea părinților în străinătate se prelungește peste

acest termen, în lipsa reglementării acestei situații. Hotărârea judecătorească va fi comunicată de instanță din oficiu primarului de la domiciliul părinților sau tutorelui și primarului de la domiciliul persoanei căreia i se delegă exercițiul autorității părintești.

4. Servicii oferite persoanei căreia i se delegă temporar autoritatea părintească

Persoana căreia instanța îi delegă temporar exercițiul drepturilor și obligațiilor părintești cu privire la persoana copilului nu are întotdeauna experiența și cunoștințele necesare pentru a crește și educa un copil. Pentru a-i veni în ajutor și pentru a se asigura condițiile necesare unei creșteri și educări corespunzătoare interesului superior al copilului, legea prevede acordarea unor servicii de consiliere și informare privind răspunderea pentru creșterea și asigurarea dezvoltării copilului, oferite de serviciile publice de asistență socială, pe o perioadă de 6 luni. Prin aceasta se asigură asistența de specialitate care să vină în sprijinul unei îngrijiri corecte a copilului și a protejării acestuia împotriva oricăror riscuri generate de lipsa de competență a persoanei care și-a asumat responsabilitatea creșterii și educării lui. Totodată, se asigură monitorizarea modului de creștere și îngrijire a copilului cu părinți plecați la muncă în străinătate.

Serviciul public de asistență socială are obligația ca în primele șase luni de la primirea copiei hotărârii de delegare a autorității părintești să realizeze, o dată la două luni, vizite la domiciliul persoanelor desemnate de instanță, pentru a le informa și consilia cu privire la răspunderea lor privind creșterea și îngrijirea copilului, după care aceste vizite vor avea loc semestrial (art. 3 din Procedura de monitorizare menționată). Fiecare vizită se finalizează cu un raport ce cuprinde concluziile cu privire la evoluția copilului și la modul în care acesta este îngrijit, cuprinzând și informații privind performanțele școlare, starea fizică (înțelegând prin aceasta, apreciem noi, starea de sănătate), grupul de prieteni și anturajul copilului.

CONCLUZII

Faptul că legiuitorul român s-a preocupat de situația copiilor ai cărui părinți pleacă să lucreze în străinătate este, fără îndoială, benefic. Se reduce astfel riscul abandonului copiilor sau al exploatării acestora de către persoane străine, care să profite de lipsa lor de ocrotire părintească. Chiar dacă lipsa părinților este oricum extrem de dureroasă pentru orice copil și nu poate fi suplinită de avantajele materiale pe care le aduce munca acestora în străinătate, lăsarea copilului în grija unei persoane din familia lărgită, precum și monitorizarea modului în care aceasta își îndeplinește obligațiile părintești cu privire la persoana acestuia constituie un

minim de siguranță și de protecție pentru el. Însă, o completare a acestor dispoziții ale legii și ale legislației secundară aferente este foarte necesară în ceea ce privește situația copiilor ai căror părinți nu sesizează serviciul public de asistență socială înainte de plecarea la muncă în străinătate sau a celor care nu se întorc în țară după trecerea unui an de la delegarea drepturilor și obligațiilor părintești cu privire la persoana copiilor lor. Interesul superior al copilului trebuie să primeze în rezolvarea legislativă a tuturor aspectelor care privesc această problemă din ce în ce mai acută a protecției copiilor cu părinți plecați la muncă în străinătate. În acest sens, este important ca posibilitatea autorităților publice locale de a iniția, prin intermediul serviciilor de asistență socială, campanii de informare a părinților cu privire la conștientizarea riscurilor asumate prin plecarea lor la muncă în străinătate și a obligațiilor ce le revin în situația în care decid să facă acest lucru să nu rămână literă moartă. Conștientizarea riscurilor pe care astfel de situații le presupun pentru copii și implicarea societății în prevenirea și combaterea lor este întotdeauna benefică.

Anexa 1

Procedura de monitorizare a modului de creștere și îngrijire a copilului cu părinți plecați la muncă în străinătate, precum și serviciile de care aceștia pot beneficia

Art. 1 Prezenta procedură se referă la monitorizarea modului de creștere și îngrijire a copilului cu părinți plecați la muncă în străinătate, precum și a celor care au revenit în țară după o experiență de migrație de cel puțin 12 luni.

Art. 2 (1) Serviciul public de asistență socială solicită anual, în ultimul trimestru al anului, unităților școlare care funcționează pe raza lor administrativ teritorială, date și informații cu privire la copiii aflați în următoarele situații:

- a) copii cu ambii părinți plecați;
- b) copii cu părintele unic susținător;
- c) copii cu un singur părinte plecat;
- d) copii reveniți în țară după o experiență de migrație de cel puțin 12 luni.

(2) Unitatea școlară are obligația de a transmite datele prevăzute la alin. (1) în cel mult 15 zile calendaristice/lucrătoare de la solicitare.

(3) După primirea datelor, serviciul public de asistență socială are obligația de a se deplasa la adresa la care sunt îngrijiți copiii aflați în situațiile prevăzute la alin. (1) lit. a) și b) și de a verifica dacă sunt respectate prevederile art. 104-105 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare. Serviciul public de

asistență socială are obligația de a se deplasa și la domiciliul copiilor aflați în situațiile prevăzute la alin. (1) lit. c) și d).

(4) În situația în care constată că nu există persoana desemnată de către instanță, serviciul public de asistență socială are obligația de a informa persoana în îngrijirea căreia se află copilul cu privire la prevederile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

(5) Persoana care se ocupă de creșterea și îngrijirea unui copil cu părinte/părinți plecați la muncă în străinătate are obligația de a pune la dispoziția serviciului public de asistență socială toate datele și informațiile pe care le deține cu privire la adresa la care pot fi contactați părinții în străinătate și de a face dovada că mențin legătura cu aceștia.

(6) Cu ocazia vizitei la domiciliu reprezentantul serviciului public de asistență socială completează fișa de identificare a riscurilor prevăzută la art. 7 alin. (1) lit. b) din anexa nr. 2 a prezentei hotărâri.

Art. 3 (1) În primele 6 luni după primirea copiei hotărârii de delegare a autorității părintești în condițiile prevederilor art. 105 alin. (9) din Legea nr. 272/2004, republicată, serviciul public de asistență socială realizează lunar vizite la domiciliul persoanelor desemnate de instanță, în vederea informării și consilierii acestora cu privire la răspunderea pentru creșterea și îngrijirea copilului. Ulterior vizitele vor fi realizate trimestrial/semestrial.

(2) După efectuarea vizitei, reprezentantul serviciului public de asistență socială întocmește un raport privitor la evoluția copilului și a modului în care acesta este îngrijit, care să cuprindă în mod obligatoriu informații cu privire la performanțele școlare, starea fizică a copilului, grupul de prieteni și anturajul copilului/copiilor. Concluziile evaluării sunt comunicate și persoanelor desemnate de către instanță să se ocupe de creșterea și îngrijirea copilului, care sunt sprijinite în luarea unor măsuri în funcție de cauzele identificate. În situația în care în familie sunt îngrijiți mai mulți copii se întocmește raport pentru fiecare, inclusiv pentru cei care nu sunt de vârstă școlară.

(3) În situația în care se constată scăderea randamentului școlar, reprezentantul serviciului public de asistență socială informează în scris învățătorul/dirigintele copilului, care are obligația de a solicita sprijinul consilierului școlar.

(4) În situația în care în urma evaluării se constată că există suspiciuni de afectare a stării emoționale a copilului, reprezentantul serviciului public de asistență socială solicită sprijinul unui psiholog, în vederea includerii acestuia în cadrul unui program de consiliere psihologică. Dacă la nivel local nu există psiholog,

reprezentantul serviciului public de asistență socială solicită sprijinul direcției generale de asistență socială și protecția copilului.

(5) Dacă în termen de 3 luni de la înscrierea la școală a copilului cu părinți plecați la muncă în străinătate, situația școlară și integrarea acestuia în mediul școlar nu se îmbunătățesc, învățătorul/dirigintele, cu aprobarea directorului unității de învățământ, are obligația de a solicita sprijinul consilierilor școlari din cadrul centrului județean de resurse și asistență educațională sau, după caz, centrului Municipiului București de resurse și asistență educațională.

(6) În situația în care în urma vizitelor efectuate potrivit prevederilor alin. (1) se constată degradarea stării de sănătate a copilului care are părinții plecați la muncă în străinătate, reprezentantul serviciului public de asistență socială are obligația de a contacta medicul de familie și a solicita sprijinul acestuia în ceea ce privește verificarea stării de sănătate a acestuia.

(7) În situația în care în urma vizitelor efectuate potrivit prevederilor alin. (1) se constată afilierea copilului cu părinți plecați la un grup de prieteni cu comportament infracțional, se solicită sprijinul direcției generale de asistență socială și protecția copilului, concomitent cu informarea unității școlare la care acesta este înscris.

(8) Pentru situațiile prevăzute la alin. (3)-(7) reprezentantul serviciului public de asistență socială întocmește planul de servicii.

Art. 4 În vederea sprijinirii familiilor pentru creșterea și îngrijirea copilului cu părinți plecați la muncă în străinătate, serviciul public de asistență socială îndeplinește următoarele atribuții:

a) urmărește menținerea relațiilor personale ale copiilor cu părinții care sunt plecați la muncă în străinătate;

b) organizează programe de educație parentală destinate părintelui care se ocupă de creșterea și îngrijirea copilului, după plecarea celuilalt părinte la muncă în străinătate, respectiv persoanelor desemnate a se ocupa de creșterea și îngrijirea copiilor afectați de migrație;

c) organizează întâlniri trimestriale sau ori de câte ori este necesar cu persoanele care se ocupă de creșterea și îngrijirea copiilor, precum și cu părintele care se ocupă de creșterea și îngrijirea copilului, după plecarea celui de al doilea părinte la muncă în străinătate;

d) facilitează și sprijină menținerea unui contact permanent între reprezentanții unității de învățământ pe care o frecventează copilul și persoana în grija căruia acesta a fost lăsat de părinți;

e) încurajează părintele sau, după caz, persoana în grija căreia a fost lăsat copilul și cadrele didactice să stabilească acorduri de învățare, adecvate nevoilor acestora care să cuprindă în mod explicit scopurile, așteptările și responsabilitățile ce revin școlii și familiei;

f) sprijină părintele sau, după caz, persoana în grija căreia a fost lăsat copilul în utilizarea metode de consiliere care să faciliteze comunicarea în familie, rezolvarea problemelor etc.

ANEXA 1 - FORMULAR DE ÎNREGISTRARE A DATELOR DESPRE COPIII

CU PĂRINȚI PLECAȚI LA MUNCĂ ÎN STRĂINĂTATE ȘI DESPRE COPIII REVENIȚI ÎN ȚARĂ DUPĂ O PERIOADĂ DE ȘEDERE ÎN STRĂINĂTATE ALĂTURI DE PĂRINȚI MAI MARE DE UN AN

Acest formular se completează pentru **fiecare copil** (vârsta între 0 și 17 ani împliniți) ani, având cetățenia română, care, la data de, se află în una din următoarele situații:

1. are ambii părinți plecați în străinătate;
2. are unicul părinte susținător plecat în străinătate;
3. are un singur părinte plecat în străinătate;
4. este un copil revenit în țară în acest an, care a experimentat o perioadă de ședere în străinătate alături de părinți mai mare de un an.

1. Unitatea de învățământ

Denumirea unității școlare _____

Strada _____ Nr. _____ Sectorul _____ Oraș _____ Județ _____

Tipul unității _____

2. Copil: Nume _____ Prenume _____

3. Codul Numeric Personal al copilului _____

4. Adresa la care locuiește copilul:

Județul _____ Municipiul/

Orașul/Comuna _____ Localitatea

componentă/ Satul _____

Strada _____ Nr. _____ Bloc _____ Scara _____ Etaj _____ Apart _____ sector _____

Telefon _____ E-mail _____

5. Nume și prenume mamă _____

6. Nume și prenume tată _____

7. Copilul se află, la data de, într-una din următoarele situații¹:

- Ambii părinți plecați la muncă în străinătate _____ 1
- Părintele unic susținător plecat la muncă în străinătate, și anume:
 - o Mama _____ 2
 - o Tata _____ 3
- Unul dintre cei doi părinți e plecat la muncă în străinătate, și anume:

¹ Copiii pentru care se completează codul 6 se pot regăsi și la una din categoriile anterioare dacă părinții lor au rămas în continuare în străinătate, astfel că, codul 6 poate fi bifat și împreună cu un alt cod. Dintre codurile 1-5 trebuie ales unul singur.

- Mama _____ 4
- Tata _____ 5

- Copil revenit în țară în acest an, care a experimentat o perioadă de ședere în străinătate alături de părinți mai mare de un an, de __ ani în țara ____ 6

8. Persoana în grija căreia a rămas copilul (fie altă persoană, fie un părinte)

Nume și prenume _____

9. Gradul de rudenie dintre persoana în grija căreia a rămas copilul și acesta :

- părinte / reprezentant legal _____ 1
- rude până la gradul IV _____ 2 detaliați tipul __ _____
- alte persoane (specificați) _____ 3

10. Persoana (alta decât părintele) în grija căreia a rămas copilul are delegată

autoritatea părintească asupra copilului ?

Da _____ 1

Nu _____ 2

11. Date de contact ale persoanei în grija căreia este copilul (părintelui, după caz)

Telefon : _____

Adresă de e-mail: _____

Adresa de domiciliu:

Județul _____ Municipiul/

Orașul/Comuna _____ Localitatea

componentă/ Satul _____

Strada _____ Nr. __ Bloc __ Scara __ Etaj __ Apart __ sector __

Alte mențiuni _____

12. Țara/țările în care este plecat părintele/sunt plecați părinții copilului și date de contact

○ Mama Denumire țară _____

Telefon : _____

Adresă de e-mail: _____

Adresă: _____

○ Tata Denumire țară _____

Telefon : _____

Adresă de e-mail: _____

Adresă: _____

* Notă: Acest formular se completează de către învățător/profesor diriginte sau de către reprezentantul SPAS. Pe baza formularelor individuale se completează tabelele care vor fi transmise de la școală către SPAS sau de la SPAS către școală.

